

30.

Wartość materialnego wymiaru życia ludzkiego, wartość pieniądza

I. PROSPEKT WARTOŚCI

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój społeczny

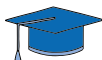
1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętne korzystanie z dóbr materialnych

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Wyzbycie się postawy egoistycznej i roszczeniowej

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Potrzeby człowieka nie ograniczają się do potrzeb materialnych.
- Miarą człowieka nie jest jego stan posiadania.

- Potrzeba wrażliwości społecznej we współczesnym świecie.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Człowiek jest bytem złożonym z ducha i materii.
- Każdemu człowiekowi przysługuje prawo do własności prywatnej¹.
- Wartości materialne należy traktować jako środek, a nie główny cel w życiu².

Zasady

- Z szacunku dla ludzkiej pracy dbam o rzeczy materialne.
- Zachowuję równowagę pomiędzy duchową a materialną sferą mojego życia.
- Korzystanie z dóbr materialnych nie ogranicza mojej wolności.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Wartości materialne powinny służyć człowiekowi, a nie odwrotnie.
- Należy uczyć dziecko dzielenia się posiadaną własnością³.

¹ „Jan Paweł II przypomina, że własność prywatna należy do praw natury, daje przestrzeń dla autonomii osobistej i rodzinnej, poszerzając ludzką wolność. (...) Posiadanie własności jest więc uprawnieniem osobowym człowieka”. J. Kalniuk, *Własność*, w: *Encyklopedia...*, dz. cyt., s. 572.

² „Z własności prywatnej wynikają obiektywne korzyści dla podmiotu, jakim jest posiadacz tej własności, niezależnie, czy jest nim jednostka, czy wspólnota: lepsze warunki życia, zabezpieczenie na przyszłość, szersze możliwości wyboru. Z drugiej strony, z własnością prywatną mogą się również wiązać iluzoryczne i kuszące obietnice. Człowiek albo społeczeństwo, doprowadzając do absolutyzacji jej znaczenie, doświadcza prędkiej czy później najbardziej radykalnego niewolnictwa. Nie można bowiem uważać żadnego posiadania za obojętne, jeśli chodzi o jego wpływ zarówno na jednostki, jak i na instytucje: właściciel, który nieostrożnie zacznie nadawać pierwszorzędne znaczenie posiadanym przez siebie dobrom, i wręcz je ubóstwiać (por. Mt 6,24; 19,21-26; Łk 16,13), zostaje przez nie opętany i podporządkowany im. Tylko uznając ich zależność od Boga Stwórcy, a co za tym idzie, wykorzystując je do realizacji celu, jakim jest dobro wspólne, można nadać dobrom materialnym rolę narzędzi pożytecznych dla wzrostu ludzi i narodów”. KNSK 181.

³ „Człowiek powinien uważać legalnie posiadane przez siebie rzeczy nie tylko za swoje własne, lecz także za wspólne, zewnętrzne, w tym znaczeniu, że mogą one przynieść pożytek nie tylko jemu samemu, lecz także innym. Powszechne przeznaczenie dóbr niesie za sobą zobowiązania prawowitych właścicieli, dotyczące ich używania. Pojedyncza osoba nie może działać, nie zważając na skutki korzystania z własnych zasobów, ale powinna postępować w taki sposób, by oprócz korzyści osobistych i rodzinnych troszczyć się również o dobro wspólne”. KNSK 178.

- Przyzwolenie na roszczeniową postawę dziecka wobec innych pociąga za sobą wiele zagrożeń.

Zasady

- Staram się organizować pomoc materialną dla potrzebujących dzieci⁴.
- Nie dzielę wychowanków na biednych i bogatych.
- Zwracam uwagę na skromność ubioru i zachowania, żeby nie eksploatować kontrastów materialnych w przedszkolu.

1.7. ZADANIA DLA PRZEDSZKOLA, WYCHOWAWCY

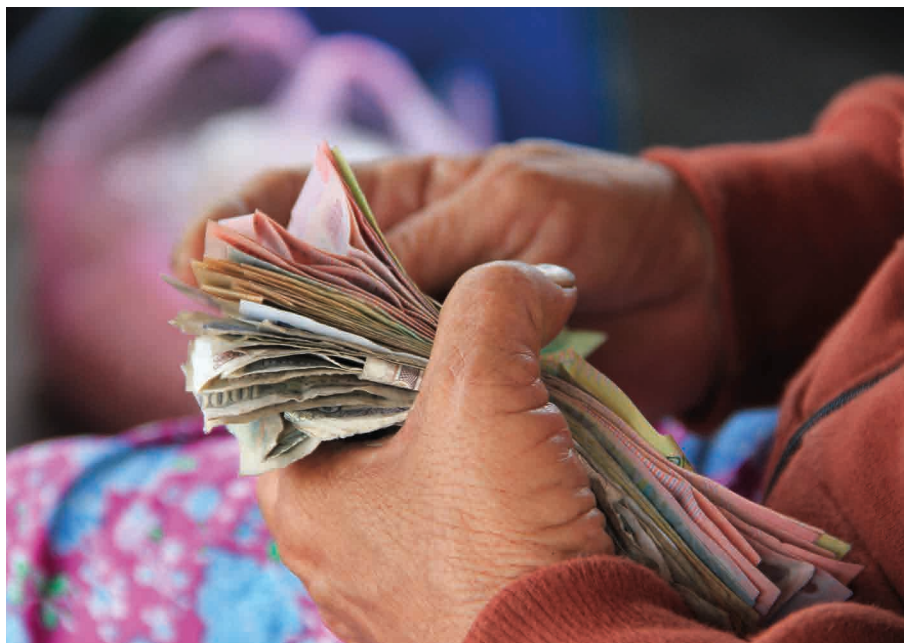
Normy

- Nie można dyskryminować dzieci z powodu ich sytuacji materialnej.
- Należy uwrażliwiać wychowanków także na niematerialne aspekty życia.
- Nie należy narażać rodziców na zbyt duże wydatki (drogie wycieczki, prezenty dla nauczycieli, pomoce szkolne).

⁴ „O ile posiadanie prywatne jest strzeżone przez cnotę sprawiedliwości, o tyle użytkowaniem dóbr rządzi cnota miłości, obowiązek jałmużny, dobroczynność i wspaniałomyślność”. S. Wyszyński, *Duch pracy ludzkiej...*, dz. cyt., s. 49.

Zasady

- Wychowuję uczniów tak, aby dobra materialne traktowali jako środek do celu, jakim jest rozwój godności osoby.
- Uczę hierarchii wartości, w której dobra materialne pełnią funkcję służebną.
- Pilnuję, aby w szkole nie były eksponowane różnice materialne.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Dzieci tworzą wspólny fundusz, na który będą systematycznie odkładać drobne kwoty. Ważne, żeby cel zbiórki był wybrany przez dzieci w porozumieniu z rodzicami. Dzieci chętnie biorą udział w akcjach charytatywnych na dużą skalę, warto wykorzystać ich naturalną wrażliwość i stworzyć warunki, by same podjęły taką inicjatywę.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Wychowankowie potrafią docenić wartość pieniądza, pozytywne i negatywne strony posiadania dóbr materialnych. Są wrażliwi na potrzeby innych, nie ma-

nifestują swojego bogactwa. Chętnie uczestniczą w akcjach charytatywnych. Potrafią roztropnie dzielić się z innymi posiadanymi dobrami.

1.10. ZAGROŻENIA

Dzieciom grozi jednostronne, materialistyczne postrzeganie rzeczywistości, absolutyzowanie wartości materialnych, przywiązywanie wagi tylko do pieniędzy. Często ocenia się innych na podstawie tego, co mają, a nie tego, jacy są. Lepiej sytuowane dzieci nie wykazują wycucia i wrażliwości wobec biedniejszych od siebie, manifestując ostentacyjnie swój status posiadania.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Dziecko w wieku lat sześciu potrafi już policzyć pieniądze i zrozumieć ich wartość. Wtedy też można wypłacić mu pierwsze, regularne kieszonkowe. Jednocześnie warto mu wytłumaczyć, że otrzymuje pieniądze, które rodzice musieli zarobić, czyli włożyli wysiłek w ich zdobycie. Chodzi o to, by zrozumiało, że wartość pieniędzy mierzymy nie tylko tym, co można za nie kupić, ale czasem i pracą, którą trzeba wykonać, żeby je zdobyć. Dobrze też ustalić z dzieckiem na co będzie oszczędzać, jakie ma marzenia i wyznaczyć taką drogę do celu, by dziecko widziało swoją siłę sprawczą. Warto przy każdym przekazywaniu kieszonkowego wspominać o tym celu. Oszczędzanie przybliży do jego realizacji. Można też przedstawić dziecku taką ideę, że oszczędności, które zbiera to jest inwestycja w pewną rzecz, ale celem nie muszą być tylko rzeczy materialne. Może to być nauka, wyjazd, albo realizacja potrzeb związanych chociażby z rozrywką: kinem, teatrem, koncertem.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Książka „Basia i pieniądze” porusza problem występujący w wielu rodzinach tj. niepohamowany apetyt dzieci na kupowanie nowych rzeczy, przy określonych granicach domowego budżetu. Trzeba kupić mleko i papier toaletowy. Basia i Janek już planują swoje listy – czekolada, batoniki, lalka, plastelina, papier do

rysowania... Kto za to wszystko zapłaci? Rodzeństwo nie dowierza, że pieniądze nie wychodzą ze ściany, tj. z bankomatu, tylko trzeba na nie zapracować.

– Ciekawe, skąd weźmiesz te pieniądze? – zadrwił Janek. – Wykopiesz spod ziemi?

– A żebyś wiedział! Wezmę i założę kopalnię pieniędzy i kiedy mi się skończą pieniądze w bankomacie, pójdę do mojej kopalni i je sobie wykopię z ziemi.

– Ale ty jesteś dziecinną! – zaśmiał się Janek. – Pieniądze zarabia się w pracy, a nie wykopuje spod ziemi.

– Nieprawda! – Basia była teraz naprawdę wściekła. – Jak się jest górnikiem, to się wykopuje!

– Górnik wykopuje węgiel albo sól, a pieniądze to się zarabia, jak się leczy ludzi jak Tata, albo pisze na laptopie jak Mama.

Z. Słanecka, *Basia i pieniądze*, Warszawa 2011.

– Dzieci, uspokójcie się – Mama podeszła do Basi i Janka i kucnęła obok nich. Uniesioną ręką przytrzymała wiercącego się Franka. – To prawda, że pieniądze zarabia się w pracy. W każdej pracy. Takiej pod ziemią też. Górnik za to, że wydobywa węgiel lub sól, też dostaje pieniądze, więc w jakimś sensie wykopuje je z ziemi.
– A widzisz! – Basia wykrzywiła się do Janka.

Dzieci mają wiele błędnych przekonań dotyczących pieniędzy. Wynikają one zazwyczaj stąd, że nie poświęcamy wystarczająco uwagi na rozjaśnienie im tej rzeczywistości. „Basia i pieniądze” wyjaśnia kilka ważnych kwestii związanych z posiadaniem i gospodarowaniem naszymi zasobami. Książeczka ma ogromne walory wychowawcze. Stanowi świetny pretekst do rozmowy z dziećmi o finansach i ich wpływie na nasze codzienne życie.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Tak zwana „jakość życia” jest interpretowana najczęściej lub wyłącznie w kategoriach wydajności ekonomicznej, nieuporządkowanego konsumpcjonizmu, atrakcji i przyjemności czerpanych z życia fizycznego, natomiast zapomina się o głębszych – relacyjnych, duchowych i religijnych – wymiarach egzystencji. W takim klimacie cierpienie, które nieustannie ciąży nad ludzkim życiem, ale może też stać się bodźcem do osobowego wzrostu, zostaje „ocenzurowane”, odrzucone jako bezużyteczne, a nawet jest zwalczane jako zło, którego należy unikać zawsze i we wszystkich okolicznościach.

EV 23.

Nasze czasy są dramatyczne i zarazem fascynujące. Podczas gdy z jednej strony wydaje się, iż ludzie zabiegają o dobrobyt materialny i pogrążają się coraz bardziej w konsumistycznym materializmie, to z drugiej strony ujawnia się dziś pełne niepokoju poszukiwanie sensu istnienia, potrzeba życia wewnętrznego, pragnienie nauczenia się koncentracji i modlitwy.

RMs 38.

Tym, co dzisiaj rządzi, nie jest człowiek, ale pieniądz, to pieniądz, pieniądze rządzą. A Bóg, nasz Ojciec, powierzył zadanie doglądania ziemi nie pieniądzom, ale nam: mężczyznom i kobietom, do nas należy to zadanie! Tymczasem mężczyźni i kobiety są poświęceni w imię bożków zysku i konsumpcji: „jest to kultura odrzucenia”. Kiedy psuje się komputer, robi to tragedię, ale ubóstwo, potrzeby, dramaty tak wielu osób stają się czymś normalnym. Jeśli w zimową noc tutaj w pobliżu, np. przy ulicy Ottaviano, umiera człowiek, nie budzi to zainteresowania. Jeśli w tyłu częściach świata są dzieci, które nie mają co jeść, nie budzi to zainteresowania, wydaje się, że to rzecz normalna. Tak nie może być! A jednak takie rzeczy stają się czymś normalnym: to, że ludzie bezdomni umierają z zimna na ulicy, nie budzi zainteresowania.

Franciszek, Audiencia generalna, 5.06.2013, w: *Alfabet Franciszka*, oprac. P. Żyłka, Kraków 2013, s. 78.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Żył pewien człowiek bogaty, który ubierał się w purpurę i bisior i dzień w dzień ucztował wystawnie. U bramy jego pałacu leżał żebrak pokryty wrzodami, imieniem Łazarz. Pragnął on nasycić się odpadkami ze stołu bogacza; A także i psy przychodziły i lizały jego wrzody. Umarł żebrak, i aniołowie zanieśli go na łono Abrahama. Umarł także bogacz i został pogrzebany. Gdy cierpiąc męki w Otchłani, podniósł oczy, ujrzał z daleka Abrahama i Łazarza na jego łonie. I zawołał: „Ojcze Abrahamie, ulituj się nade mną i przyslij Łazarza; aby koniec swego palca umoczył w wodzie i ochłodził mój język, bo strasznie cierpię w tym płomieniu”. Lecz Abraham odrzekł: „Wspomnij, synu, że za życia otrzymałeś swoje dobra, a Łazarz w podobny sposób – niedolę; teraz on tu doznaje pociechy, a ty męki cierpisz. A ponadto między nami a wami zionie ogromna przepaść, tak że nikt, choćby chciał, stąd do was przejść nie może ani stamtąd nie przedostają się do nas”. Tamten rzekł: „Proszę cię więc, ojcze, pošlij go do domu mojego ojca! Mam bowiem pięciu braci: niech ich ostrzeże, żeby i oni nie przyszli na to miejsce męki”. Lecz Abraham odparł: „Mają Mojżesza i Proroków, niechże ich słuchają!”. „Nie, ojcze Abrahamie – odrzekł tamten – lecz gdyby kto z umarłych poszedł do nich, to się nawrócą”. Odpowiedział

Por. Prz 18,1-24;
Koh 5,7-19; Syr 31,1-11;
Mt 19,23-26; Mk 10,23-27;
Łk 6,24-26; 18,24-27;
1Tm 6,17-19; Jk 5,1-6.

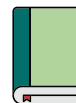
mu: „Jeśli Mojżesza i Proroków nie słuchają, to choćby kto z umarłych powstał, nie uwierzą” (Łk 16,19-31).

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Obiecane szczęście stawia nas wobec decydujących wyborów moralnych. Zaprasza nas do oczyszczenia naszego serca ze złych skłonności i do poszukiwania nade wszystko miłości Bożej. Uczy nas, że prawdziwe szczęście nie polega ani na bogactwie czy dobrobycie, na ludzkiej sławie czy władzy, ani na żadnym ludzkim dziele, choćby było tak użyteczne jak nauka, technika czy sztuka, ani nie tkwi w żadnym stworzeniu, ale znajduje się w samym Bogu, który jest źródłem wszelkiego dobra i wszelkiej miłości. Bogactwo jest wielkim bożyszczem dzisiejszych czasów; to jemu właśnie wielu ludzi składa hołd. Mierzą oni szczęście według stanu posiadania, a także według stanu posiadania odmierzają szacunek (...) Wszystko to bierze się z przekonania, że będąc bogatym można wszystko. Bogactwo jest więc jednym z bożków dzisiejszych czasów. Innym jest uznanie (...) Doszło do tego, że uznanie, fakt bycia znanym, czynienia wrzawy w świecie (co można by nazwać rozgłosem prasowym) uważa się za dobro samo w sobie, za najwyższe dobro, za przedmiot najwyższej czci (KKK 1723).

Por. KKK 226; 339; 2402;
2456; 2535-2537; 2544-2546;
2552; 2556.

IV. LITERATURA

4.1. WYBÓR LITERATURY

Kasdepke G., *Zaskórniaki i inne dziwadła z krainy portfela. 50 opowiadań z ekonomią w tle (plus jedna)*, wyd. NCK, Zysk i S-ka Wydawnictwo, Warszawa-Poznań 2015.

Loe E., *Kurt i diament*, wyd. EneDueRabe, Gdańsk 2016.

Stanecka Z., *Basia i pieniądze*, wyd. Egmont, Warszawa 2011.

Taback S., *Płaszcz Józefa*, wyd. Format, Wrocław 2009.

4.2. LITERATURA PRZEDMIOTU

Braun A., *Czy dzieci muszą mieć wszystko? Drogi wyjścia ze spirali konsumpcji. Poradnik dla rodziców i wychowawców*, wyd. Jedność, Kielce 2004.

Doboszyński A., *Ekonomia miłosierdzia*, wyd. ProLog, Warszawa 1995.

Encyklopedia nauczania społecznego Jana Pawła II, red. A. Zwoliński, wyd. Polwen, Radom 2003.

Franciszek, *Audiencja generalna, 5.06.2013*, w: *Alfabet Franciszka*, oprac. P. Żyłka, wyd. WAM, Kraków 2013.

Fromm E., *Mieć czy być. Duchowe podstawy nowego społeczeństwa*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2019.

Gilder G., *Bogactwo i ubóstwo*, Zysk i S-ka Wydawnictwo, Warszawa 2015.

Górniak J., *My i nasze pieniądze. Studium postaw wobec pieniądza*, wyd. Aureus, Kraków 2000.

Hostyński L., *Wartości w świecie konsumpcji*, wyd. UMCS, Lublin 2006.

Jan Paweł II, enc. *Evangelium vitae*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 1, *Encykliki*, wyd. M, Kraków 2006, s. 533-612.

Jan Paweł II, enc. *Redemptoris missio*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 1, *Encykliki*, wyd. M, Kraków 2006, s. 333-392.

Jan Paweł II, enc. *Sollicitudo rei socialis*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 1, *Encykliki*, wyd. M, Kraków 2006, s. 281-329.

Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.

Pałucki J., *Dobre bogactwo*, wyd. Polihymnia, Lublin 1992.

Papieska *Rada Iustitia et Pax*, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, wyd. Jedność, Kielce 2005.

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.

Wyszyński S., *Duch pracy ludzkiej. Myśli o wartości pracy*, wyd. Soli Deo, Warszawa 2020.

Zwoliński A., *Między biedą a bogactwem*, Wydawnictwo Naukowe PAT, Kraków 2001.

4.3. FILMOGRAFIA

Misiowanki. Pieniądze, [online:] <https://www.youtube.com/watch?v=4yGVD-tE5tM8> [dostęp: 19.10.2019].

Myszka w paski. Co to są pieniądze?, [online:] <https://www.youtube.com/watch?v=dnpa8mNtGi4> [dostęp: 19.10.2019].